2013-45-RE

CAUSA 2013-45-RE

(Tellado Rivera c/ Principat d'Andorra)

Sentència del Tribunal Constitucional del 13-3-2014 relativa al recurs d'empara 2013-45-RE

Número de registre 602-2013. Recurs d'empara

Sentència del 13 de març del 2014

BOPA núm. 23, del 2 d'abril del 2014

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 3 de desembre del 2013, per la representació processal de la Sra. Olga Tellado Rivera, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra la sentència del 26 de març del 2013, dictada pel Tribunal de Corts, contra la sentència del 19 de setembre del 2013 i contra l'aute del 8 de novembre del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, així com contra la resta de resolucions judicials recaigudes en el marc de la causa TC-057-2/11 per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció en el seu vessant del dret a la presumpció d'innocència, reconegut a l'article 10 de la Constitució, així com dels articles 6.1 i 6.2 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals i atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets fonamentals esmentats, que anul·li les resolucions objecte de recurs i que "*es reconegui el dret de la recurrent a obtenir una resolució sobre el fons en el tema objecte del present recurs sense que s'acordi la retroacció del procediment al moment en que es va produir aquestes vulneracions*";

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41, 88 i 98 c);

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítol sisè;

Vist l'informe del Ministeri Fiscal del 23 de desembre del 2013;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 3 de febrer del 2014, que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, el recurs d'empara 2013-45-RE;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat, el 12 de febrer del 2014, per la representació processal de la part recurrent;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat, el 13 de febrer del 2014, per la representació processal del Sr. Miquel Mateu Molleví Gastearena;

Vistes les conclusions formulades, dintre de termini, per les parts i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Carles Viver Pi-Sunyer;

Antecedents

Primer

Després d'establir com a fets provats que la Sra. Olga Tellado Rivera aprofitava la seva condició de maitre de restaurant per fer seva una part dels imports cobrats en efectiu i, seguidament, destruïa els tiquets de les caixes per substituir-los per d'altres alterats i reduïa d'aquesta manera l'import cobrat als clients, sostraient així un import de 3.218,03 €, el Tribunal de Corts, mitjançant sentència del 26 de març del 2013, va condemnar la Sra. Olga Tellado Rivera com a responsable penal en concepte d'autora d'un delicte major continuat de furt amb abús de confiança i d'un delicte menor de creació o alteració d'enregistrament tècnic, amb el concurs de la circumstància agreujant de reincidència, a la pena de 18 mesos de presó condicional qualificada a l'abonament de la responsabilitat civil, amb un termini de suspensió de la condemna de 2 anys.

En concepte de responsabilitat civil se la va condemnar a pagar al Sr. Miquel Mateu Molleví Gastearena la suma de 3.218,03 €.

Segon

La representació processal de la Sra. Olga Tellado Rivera va presentar un recurs d'apel·lació contra aquesta sentència i, el 19 de setembre del 2013, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va dictar una sentència que desestimava el recurs d'apel·lació i confirmava la sentència de la primera instància.

Tercer

La representació processal de la Sra. Olga Tellado Rivera va formular, aleshores, un incident de nul·litat d'actuacions per tal com va considerar que s'havia vulnerat el seu dret a la presumpció d'innocència, ja que entre altres punts al·legava que s'havia desplaçat la càrrega de la prova de l'acusació a la defensa i que la jurisdicció penal no s'havia fonamentat en cap prova objectiva o conjunt de proves suficientment rellevant.

Quart

El 8 de novembre del 2013, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va dictar un aute mitjançant el qual acordava desestimar aquest incident de nul·litat d'actuacions bàsicament perquè va considerar que la recurrent pretenia en realitat una modificació de l'avaluació de les proves i dels indicis en un sentit que li fos favorable.

Cinquè

El 3 de desembre del 2013, la representació processal de la Sra. Olga Tellado Rivera va presentar un recurs d'empara contra la sentència del 26 de març del 2013, dictada pel Tribunal de Corts, contra la sentència del 19 de setembre del 2013 i contra l'aute del 8 de novembre del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, així com contra la resta de resolucions judicials recaigudes en el marc de la causa TC-057-2/11 per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció en el seu vessant del dret a la presumpció d'innocència, reconegut a l'article 10 de la Constitució, així com dels articles 6.1 i 6.2 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals.

En primer lloc, la recurrent declara la seva innocència en relació amb els fets que se li imputen i considera que l'empresa en què treballava va decidir presentar la querella quan ella va presentar una demanda laboral per acomiadament injustificat i fet de forma indeguda.

Seguidament, aquesta part al·lega que, segons les resolucions impugnades, hauria volgut generar una confusió entre el procés d'anul·lació dels tiquets amb el procés de rectificació, consistent aquest darrer en fer desaparèixer l'edició d'un primer tiquet per reemplaçar-lo per un altre, amb un número idèntic, operació que requereix disposar d'un codi d'accés. Ara bé, aquest codi era conegut per altres 3 persones i el procés requeria igualment uns elevadíssims coneixements informàtics. Aquesta part manifesta que no es va sotmetre a una veritable contradicció la sentència de la primera instància pel fet que la recurrent no ha disposat mai d'aquells coneixements informàtics i perquè hi havia altres persones susceptibles d'haver comés el furt. També, al·lega que altres persones podien conèixer el codi d'accés, ja que era l'any de naixement del propietari de l'hotel.

Així mateix, també s'oposa al fet que les suposades manipulacions es demostrin a través d'un informe elaborat pel director de l'hotel amb tiquets originals rectificats extrets de les escombraries: ara bé, no es tracta d'un informe, sinó d'un extracte informàtic que hagués pogut estar manipulat, el director de l'hotel era una de les persones que coneixia el codi i podia ser un dels sospitosos; en definitiva, no hi ha cap informe pericial independent que pogués acreditar la realitat d'aquestes manipulacions.

Destaca que, malgrat les irregularitats relatades per la cambrera o la recepcionista de l'hotel, cap persona va veure la recurrent procedir a la rectificació dels tiquets i a la sostracció de diners.

També considera que la resolució judicial impugnada trasllada la càrrega de la prova a aquesta part quan li retreu no haver demanat en fase d'instrucció la pràctica d'una prova pericial comptable. Segons el parer d'aquesta part, era l'acusació qui hagués hagut de demanar aquesta prova, ja que la recurrent estava emparada, teòricament, per la seva presumpció d'innocència.

En definitiva, conclou que la presumpció d'innocència obliga l'acusació a demostrar de manera concreta les càrregues existents contra la imputada i en aquesta causa no existeix cap indici material, ni per extensió cap prova directa concreta del delicte del qual se l'acusa. Les sentències impugnades, amb un raonament que ha excedit de manera evident els límits de l'íntima convicció, han desplaçat la càrrega de la prova cap a la defensa, en contradicció amb l'article 10 de la Constitució i l'article 6.2 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals, obligant a aquesta part a provar l'impossible. Demostrant, no se sap com, que els delictes dels quals se l'acusa no van existir. En aquest sentit, cita la sentència constitucional del 6 de juny del 2005, recaiguda en la causa 2004-15-RE.

Finalment, destaca que l'actitud de la recurrent en el procediment no ha sigut ni de silenci o d'explicació irraonable i ni s'ha contradit, ni ha acceptat la seva culpabilitat. Ans al contrari, les explicacions aportades per la recurrent són suficientment raonables i plausibles per treure'n altres conseqüències que les actuals.

Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets fonamentals esmentats, que anul·li les resolucions objecte de recurs i que "*es reconegui el dret de la recurrent a obtenir una resolució sobre el fons en el tema objecte del present recurs sense que s'acordi la retroacció del procediment al moment en que es va produir aquestes vulneracions*".

Sisè

El 23 de desembre del 2012, el Ministeri Fiscal va presentar un informe en què demana la inadmissió a tràmit d'aquest recurs per manca manifesta de contingut constitucional de les pretensions que conté (article 37.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional).

Segons el parer del Ministeri Fiscal, allò que pretén la recurrent és fer valorar de nou tot el material probatori, quan de la lectura de les resolucions objecte de recurs se'n deriva una ampla valoració dels elements probatoris, una contesta completa i lògica a totes i cadascuna de les peticions efectuades per la part recurrent, així com una aplicació motivada de l'ordenament jurídic. En aquest sentit, cita la jurisprudència del Tribunal Constitucional (sentència del 12 d'octubre del 2009, recaiguda en la causa 2009-9-RE) en relació amb la congruència de les resolucions judicials.

Pel que fa a la presumpció d'innocència nega que aquest dret hagi estat vulnerat en aquesta causa atesos els múltiples elements de càrrec, consistents en testificals clares i concises i els diferents indicis que es desprenien de la instrucció practicada i que eren suficients per dictar una resolució de condemna, sense necessitat de procedir a la pràctica de cap altra prova, sent en tot cas funció de la defensa promoure la pràctica de les proves de descàrrec que hagués pogut considerar necessàries per a la seva defensa i que no va fer.

Setè

El 3 de febrer del 2014, el Tribunal Constitucional va acordar admetre a tràmit aquest recurs d'empara, sense efectes suspensius, i va trametre la causa a les parts per tal que presentessin les al·legacions que estimessin pertinents.

Vuitè

El 12 de febrer del 2014, la representació processal de la Sra. Olga Tellado Rivera va presentar un escrit d'al·legacions en què dóna per reproduïdes totes les seves al·legacions que consten al llarg del procediment i, per extensió, en el marc d'aquest procediment d'empara a tots els efectes legals oportuns.

Novè

El 13 de febrer del 2014, la representació processal del Sr. Miquel Mateu Molleví Gastearena va presentar un escrit d'al·legacions mitjançant el qual, en primer lloc, s'adhereix a les consideracions efectuades pel Ministeri Fiscal en el seu informe; en segon lloc, afegeix que allò que pretén la recurrent, reiterant els mateixos arguments en cada instància, és que aquest Tribunal Constitucional serveixi com a una tercera instància. Ara bé, les resolucions recaigudes en aquesta causa van concloure que de la globalitat del conjunt probatori i de la valoració efectuada pels òrgans judicials ordinaris es desprèn la condemna de la recurrent i aquestes resolucions estan plenament fonamentades en Dret, no són ni arbitràries, ni irraonables i, per tant, les al·legacions de la part recurrent manquen de contingut constitucional.

Així mateix indica, que el contingut de les al·legacions presentades per la part recurrent no és real, ni fonamentat. La seva interpretació dels fets provats és limitada i partidista.

La ponderació i la valoració de tots els arguments i de la integritat i de la globalitat de les proves efectuades pel Tribunal de Corts ho han estat sota els principis d'immediatesa, de contradicció i d'oralitat. Posteriorment, van ser confirmats pel Tribunal Superior de Justícia. En definitiva, hi ha suficients proves de càrrec i indicis per concloure que la recurrent és culpable. Aquests elements són, substancialment, entre d'altres, els següents: ens trobem davant d'operacions de rectificació de tiquet, per les quals un codi només conegut per tres persones era necessari, resultant provades quines eren aquestes persones i coincidint únicament amb els fets delictius en el temps i l'espai amb la presència de la recurrent, i ningú més; a més, no es produïa cap rectificació de tiquet els dies i hores en què la recurrent no treballava; recuperació dels tiquets originals en les escombraries per part de les cambreres testimonis d'aquestes rectificacions; aquestes rectificacions estan documentades en l'informe elaborat pel director de l'hotel; declaracions i testimoniatges de la recepcionista i cambreres; investigacions amb l'ajuda de l'empresa encarregada del sistema informàtic; i els antecedents penals de la recurrent per una causa de furt amb força en les coses.

Destaca que els tribunals ordinaris no han confós en cap moment les operacions de rectificació i d'anul·lació de tiquets, ben distintes. Tampoc és cert que per efectuar aquesta operació fossin necessaris elevadíssims coneixements informàtics; senzillament calia saber l'existència de l'opció i el codi per aplicar-la. Si bé és cert que el director de l'hotel també coneixia el codi esmentat, no és menys cert que aquest no utilitzava el programa en qüestió, ja que les seves funcions eren unes altres. Aquella que usava el programa, com a maitre del restaurant per cobrar i tancar les caixes era la recurrent.

Els documents que obren en el sumari no han estat alterats ni manipulats, són llistats extrets del programa informàtic de comptabilitat juntament amb els tiquets originals. En aquest sentit, la recurrent no ha proposat cap prova de descàrrec que acrediti una manipulació.

Aquesta part conclou que la vulneració de la presumpció d'innocència de la recurrent no existeix,

perquè hi ha múltiples elements de càrrec, amb proves testificals clares i concises i proves documentals, així com els indicis extrets de la instrucció que han permès als tribunals dictar de forma suficient una resolució condemnatòria.

Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que desestimi aquest recurs d'empara i que condemni la part recurrent al pagament de les costes processals, incloent-hi expressament els honoraris d'advocat.

Desè

El 19 de febrer del 2014, el Ministeri Fiscal, i, el 24 de febrer del mateix any, la representació processal del Sr. Miquel Mateu Molleví Gastearena i la representació processal de la Sra. Olga Tellado Rivera, respectivament, van presentar els seus escrits de conclusions en què reprodueixen les al·legacions i els arguments continguts en els seus escrits anteriors.

Fonaments jurídics

Primer

Com s'ha exposat amb deteniment en els antecedents, la recurrent al·lega que les tres resolucions judicials davant les quals demana l'empara del Tribunal Constitucional li han vulnerat el seu dret a la presumpció d'innocència, reconegut a l'article 10.2 de la Constitució. Aquesta vulneració s'hauria produït pel fet que les resolucions esmentades no han ponderat o valorat alguns dels arguments que va adduir davant la jurisdicció ordinària i, com a conseqüència d'aquesta omissió, han valorat de manera errònia els indicis i les proves existents i, finalment, l'han condemnat sense prova de càrrec suficient.

Segon

Amb aquest plantejament, la recurrent, que nega d'entrada voler convertir el Tribunal Constitucional en una tercera instància que entri a valorar les proves, mescla tres qüestions que, malgrat estar relacionades, des de la perspectiva de l'enjudiciament constitucional cal mantenir diferenciades, ja que el control de constitucionalitat que pot realitzar aquest Tribunal és en cada cas diferent o, més precisament, cal mantenir aquestes tres qüestions diferenciades, perquè, en rigor, corresponen a tres vessants diferents dels drets de l'article 10 de la Constitució i, en conseqüència, el cànon de constitucionalitat aplicable és divers.

Concretament, la recurrent mescla la manca de prova de càrrec, el caràcter erroni de la valoració de les proves i la manca de resposta a algunes de les seves argumentacions.

Doncs bé, en puritat, l'existència o no de prova de càrrec per poder condemnar constitueix, en efecte, el contingut nuclear del dret a la presumpció d'innocència. Així ho ha reiterat aquest Tribunal en declarar que el bé constitucionalment protegit amb aquest dret és que ningú pot ser condemnat sense prova de càrrec suficient, valorada de manera raonable i practicada amb totes les garanties

processals (veg. p. ex. la sentència del 7 de setembre del 2010, recaiguda en la causa 2010-6-RE o la sentència del 15 de març del 2013, recaiguda en la causa 2012-22-RE).

Per això, quan s'ha al·legat davant aquest Tribunal la vulneració d'aquest dret, el Tribunal s'ha limitat a comprovar si les resolucions impugnades feien referència a les proves de càrrec i si la seva valoració, individual o conjunta, no era il·lògica, sense entrar, en canvi, a ponderar la major o menor correcció d'aquesta valoració, és a dir, si era o no "*errònia*". Altrament, aquest Tribunal hauria substituït als tribunals ordinaris en l'exercici d'una funció que tenen constitucionalment atribuïda. I ho hauria fet sense tenir la immediatesa amb els fets i amb els imputats que és absolutament necessària per efectuar aquesta mena d'enjudiciaments.

I pel que fa a la manca de ponderació o de valoració dels arguments aportats per la recurrent, cal posar de manifest que la necessitat de ponderar, de manera contradictòria, els arguments de les parts en conflicte, sense incórrer en incongruència omissiva, s'ha considerat inclosa en el dret a obtenir una resolució fonamentada en Dret –malgrat que res impedeix que en aquest cas es pugui reconduir al dret a la presumpció d'innocència dins de l'exigència de la pràctica de les proves amb totes les garanties processals. Concretament, hem reiterat que aquest dret a obtenir una resolució fonamentada en Dret inclou l'obligació dels tribunals ordinaris de donar resposta motivada i raonable a les pretensions de les parts i a les argumentacions fonamentals que les basen i que la motivació de les resolucions ha de permetre que les parts coneguin les raons de la decisió adoptada tot explicitant la ponderació contradictòria de les argumentacions referides. Tanmateix, també hem declarat que això no vol dir que sigui necessari, en tot cas, donar resposta expressa i detallada a totes i cadascuna de les argumentacions emprades, ja que es poden donar supòsits en què la resposta tàcita a determinades pretensions i argumentacions sigui constitucionalment legítima. Això succeeix, per exemple, quan del conjunt dels raonaments continguts en les resolucions judicials es pugui deduir raonablement que l'òrgan judicial ha valorat les pretensions i les argumentacions i, a més, es dedueixin els motius en els quals es fonamenta la resposta tàcita (veg. la sentència del 12 d'octubre del 2009, recaiguda en la causa 2009-9-RE).

Tercer

L'aplicació dels criteris que acabem d'esmentar al cas actualment enjudiciat permet concloure:

Primer, que les tres resolucions basen la decisió en la valoració conjunta d'una pluralitat de proves testificals i documentals i que aquesta valoració de cap manera es pot considerar arbitrària o il·lògica. Concretament, les resolucions esmenten el fet que la recurrent "*feia la caixa*", la realitat de les manipulacions efectuades sobre els tiquets, el coneixement del codi informàtic, les declaracions dels testimonis que van veure la processada modificant els tiquets, els tiquets originals recollits de les escombraries, la coincidència exacta entre els dies i les hores de servei de la processada i els dies i les hores de les manipulacions dels tiquets o la impossibilitat d'alguna altra culpabilitat.

Existeixen, doncs, proves suficients i la seva valoració supera amb escreix el test de raonabilitat que, des d'aquesta perspectiva, correspon aplicar al Tribunal Constitucional. La correcció o no d'aquesta valoració, el seu caràcter pretesament "*erroni*" és una qüestió que ultrapassa l'enjudiciament que pot fer aquest Tribunal.

I pel que fa a la resposta a les argumentacions adduïdes per la recurrent, és possible que aquesta trobi a faltar en les resolucions judicials una exposició més detallada de la ponderació feta pels òrgans judicials d'alguna de les seves al·legacions, especialment, d'aquella que planteja si la

rectificació dels tiquets de caixa requeria o no "*uns elevadíssims coneixements informàtics*". Tanmateix, si s'analitzen amb deteniment les resolucions judicials es comprova que s'han valorat tots els arguments malgrat que en algun cas no s'explicita els motius del seu rebuig. Això, és allò que succeeix amb l'argument relatiu al coneixement informàtic necessari per rectificar els tiquets. En aquest cas, el Tribunal Superior de Justícia en el resultant tercer de la sentència dictada en apel·lació posa de manifest que té en compte aquesta al·legació i queda clar que, de manera tàcita, no l'acull, ja que implícitament considera que aquest elevat coneixement no és necessari i que la valoració conjunta de la resta de les proves és suficient per desestimar el recurs i confirmar la sentència condemnatòria dictada pel Tribunal de Corts.

No es pot considerar, doncs, que les resolucions impugnades hagin vulnerat el dret de la recurrent a la presumpció d'innocència.

DECISIÓ:

En atenció a tot allò que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

Primer

Desestimar íntegrament el recurs d'empara presentat per la Sra. Olga Tellado Rivera contra la sentència del 26 de març del 2013, dictada pel Tribunal de Corts, contra la sentència del 19 de setembre del 2013 i contra l'aute del 8 de novembre del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia.

Segon

D'acord amb l'article 92.4 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, condemnar la part recurrent al pagament de les costes processals en seu constitucional.

Tercer

Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal de la Sra. Olga Tellado Rivera, a la representació processal del Sr. Miquel Mateu Molleví Gastearena, al president del Tribunal de Corts, a la presidenta del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 13 de març del 2014.

Juan A. Ortega Díaz-Ambrona
President

Laurence Burgorgue-Larsen
Vicepresidenta

Carles Viver Pi-Sunyer
Magistrat

Pierre Subra de Bieusses
Magistrat